

Magyar Helsinki Bizottság

Jelentés a Magyar Helsinki Bizottság 2016. augusztus 16-i látogatásáról a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal Kiskunhalasi Menekültügyi Órzott Befogadó Központjában

A Magyar Helsinki Bizottság (továbbiakban: Bizottság) és a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal (továbbiakban: BÁH) között fennálló együttműködési megállapodás alapján 2016. augusztus 16-án a Bizottság felkereste a Hivatal Kiskunhalasi Menekültügyi Órzott Befogadó Központját (MŐBEK). A látogatáson a Bizottság részéről Alföldi András, Bakonyi Anikó, és dr. Somogyvári Zoltán munkatársak vettek részt.

A látogatás célja a 2016 áprilisában megnyílt Kiskunhalasi MŐBEK megtekintése és működésének emberi jogi szempontú megfigyelése volt. Az együttműködési megállapodás értelmében a Bizottság megfigyelői felmérték az elhelyezésre szolgáló épületek fizikai állapotát, továbbá számos menedékkérővel folytatott személyes beszélgetés keretében információt gyűjtöttek a bánásmódról, az elhelyezési körülményekről, a kérelmezők jogainak biztosításáról, az egészségügyi ellátásról, illetve a MŐBEK lakói és a létesítmény dolgozói közötti kapcsolatáról.

1. Általános megállapítások

A Bizottság látogatása napjának kezdetén 216 menedékkérő volt menekültügyi őrizetben, akik közül délután 24 menedékkérőt szabadítottak.

A BÁH részéről Dr. Mátó Róbert igazgató és Tihanics József, valamint a rendőrség részéről a MŐBEK őrzéséért felelős Hegyesi István példás együttműködésben segítettek a Bizottság megfigyelőinek munkáját, amit ezúton is köszönünk.

A Bizottság előző, 2016. február 18-i látogatása során a fegyveres biztonsági őrök nem minden esetben tartották be azt a szabályt, hogy a Bizottság munkatársainak a menedékkérőkkel folytatott beszélgetése során hallótávolságon kívül tartózkodjanak, amely problémát a jelentésünkben jeleztük is, s kértük a MŐBEK vezetőit, hogy a jövőben tartassák be az őrökkel a szabályt. A jelenlegi látogatásunk során a fegyveres biztonsági őrök és a rendőrök ennek megfelelően betartották a szabályt, ezt örömmel tapasztaltuk.

A látogatás során a Bizottság munkatársai a menedékkérők közel kétharmadával beszéltek, akik közül a többség arról számolt be, hogy a menekültügyi eljárásukkal és az őrizetükkel kapcsolatban kevés információval rendelkeznek. A menedékkérők többsége nem értette, hogy milyen alapon tartják őket fogva, milyen szempontok alapján szabadítanak egyes menedékkérőket, míg mások őrizetben maradnak. A menedékkérők többsége azzal sem volt tisztában, hogy a magyar nyelvű irataik miről szólnak.

A Bizottság munkatársainak sok fogvatartott menedékkérő arról számolt be, hogy a Hivatal ügyintézőivel és szociális munkásaival, az őrökkel, a rendőrökkel, valamint az egészségügyi személyzettel folytatott kommunikáció tolmácsok hiányában akadályozott, amely sok feszültség forrása.

A helyzetükkel legfontosabb információk megértésének hiánya, az elégtelen tájékoztatás és tolmácsolás a fogvatartottakban olyan feszültséget okozhat, amely az elmúlt időszakban történt rendkívüli események megismétlődéséhez is vezethet.

- **A feszültségekből fakadó lehetséges rendkívüli események megelőzése és a menedékkérők jogainak érvényesülése érdekében javasoljuk, hogy a BÁH a MŐBEK mindennapi működése során folyamatosan biztosítsa tolmácsok és interkulturális mediátorok jelenlétét a menedékkérők nemzetiségi összetétele szempontjából releváns nyelveken.**

A Bizottság megfigyelői feszültséget és frusztrációt tapasztaltak a menedékkérők között, ami a látogatás idején egy rendkívüli eseményben is megnyilvánult. Egy afgán kérelmező szándékosan megvágta magát a kerítéssel, ezzel a szabadítását szeretne elérni. Szerencsére csak felületi sérülés keletkezett és a Bizottsággal dolgozó tolmács jelenlétének és közvetítésének köszönhetően a kérelmező hamar megnyugodott és kezelhető állapotba került. Ez az eset és ennek gyors megoldása is alátámasztja a tolmácsolás fontosságát és jelentőségét.

Több fogvartartott számolt be rossz lelkiállapotról, ismétlődő fejfájásról, alvási zavarokról és egyéb pszichés problémákról. A Bizottság munkatársai az érintett kérelmezők neveit – a kérelmezők beleegyezésével – továbbították a Cordelia Alapítvány szakembereinek, akik a Bizottság látogatását követő nap rendelkeztek az őrzött befogadó központban.

2. Fizikai körülmények és bánásmód

Mivel a látogatás napján az A-épület festés miatt zárva volt, a Bizottság munkatársai az udvart és a lakószobákat tartalmazó B-épületet tekintették meg, az étkezőt, valamint a C-épületet, ahol az egészségügyi részleg és a tornaterem található (utóbbiban imádkozhatnak jelenleg a menedékkérők). Az udvaron egy beton futballpálya és pingpongasztal, valamint az A- és a B-épületek között kültéri edzőszerek találhatók.

A B-épület folyosói szélesek, a lakószobák tágasak és nem túlszűfoltak, amely mindenképpen előrelépés a korábbi konténeres elhelyezéshez, valamint az országban máshol található többi MÓBEK-hez képest. A mellékhelységek ugyanakkor a látogatás napján kifejezetten koszosak voltak, és az egyik földszinti piszoárból ömlött a víz a földre. A B-épületben egy imahelység található. Ugyanitt egyetlen televízió működött, amely a menedékkérők elmondása szerint konfliktus forrása, hiszen több, mint kétszáz ember osztozik rajta. Az internetszobában nyolc számítógép üzemelt.

- Javasoljuk, hogy a Hivatal fokozottabb figyelmet fordítson a mellékhelységek tisztán tartására annak érdekében is, hogy a jelenlegi kulturált környezet hosszabb ideig fennmaradjon.

A ruházat mosásához a menedékkérők kiürült műanyag ostyásdobozba áztatják a ruháikat, majd ezt követően folyosónként egy mosdó áll rendelkezésükre. A szárítást az ablakrácsokon oldják meg, mivel nem áll rendelkezésükre szárító.

- Javasoljuk, hogy a BÁH biztosítson szobánként legalább egy lavórt és egy szárítót a ruhák mosására és szárítására, amennyiben mosógépek beszerzése nem megoldható.

Egyes menedékkérők arról számoltak be, hogy az őrök között vannak olyanok, akik indokolatlanul indulatosan és általuk is érhető módon káromkodva szólnak hozzájuk. A Bizottság megfigyelői a saját fülükkel is hallották, hogy az éppen szabaduló menedékkérőknek az egyik fegyveres biztonsági őr azt mondta, hogy „Te görény, gyere le onnan!”. A Bizottság megfigyelői a látogatást követő visszajelzéskor a rendőrség képviselőjének jelezték a problémát, aki biztosította a Bizottság megfigyelőit arról, hogy a rendőrök és fegyveres biztonsági őrök eligazításakor minden alkalommal felhívják a figyelmet a tiszteletlen beszéd kerülésének fontosságára.

3. Jogi segítségnyújtás

A Bizottság megfigyelői a látogatást lezáró visszajelzéskor arra kérték a MÓBEK igazgatóját, hogy a Bizottság állandó megbízott ügyvédek rendszeres jogi segítségnyújtó munkáját segítsék elő azzal, hogy az ügyvédek látogatása kezdetén hangosbemondóval tájékoztatják a menedékkérőket a jogi segítők jelenlétéről. A Bizottság munkatársai örömmel nyugtázták, hogy az Igazgató Úr ígéretet tett arra, hogy a jogi segítők érkezésére minden alkalommal hangosbemondó segítségével fel fogják hívni a menedékkérők figyelmét, valamint azt, hogy az ügyvédi segítségről szóló tájékoztató táblákat több helyre is ki fogják függeszteni.

- A Bizottság megfigyelői azt is jelezték a MÓBEK igazgatójának, hogy a menedékkérők jogi segítséghez való hozzájutását az is elősegítené, ha az azt igénybe venni kívánó menedékkérők előzetesen feliratkozhatnak egy listára, jelezve, hogy szeretnék a Bizottságnak az ingyen jogi segítséget nyújtó állandó ügyvédjével találkozni.

4. Szociális segítségnyújtás és egészségügyi ellátás

A Bizottság megfigyelői előrelépésként értékelik, hogy a korábbi, ideiglenes MŐBEK-hez képest több szociális munkást és szociális asszisztent alkalmaz a BÁH, akik láthatóan együttműködőek voltak a menedékkérőkkel. A Bizottság egyik megfigyelője ezzel együtt azt tapasztalta, hogy a letétet kezelő szociális munkások kezdetben nem voltak hajlandóak kiadni egy menedékkérő részére a letétbe helyezett, az eljárásával kapcsolatos iratokat. A Bizottság megfigyelőjének határozott fellépésére tekintettel a menedékkérő végül hozzájuthatott a saját irataihoz.

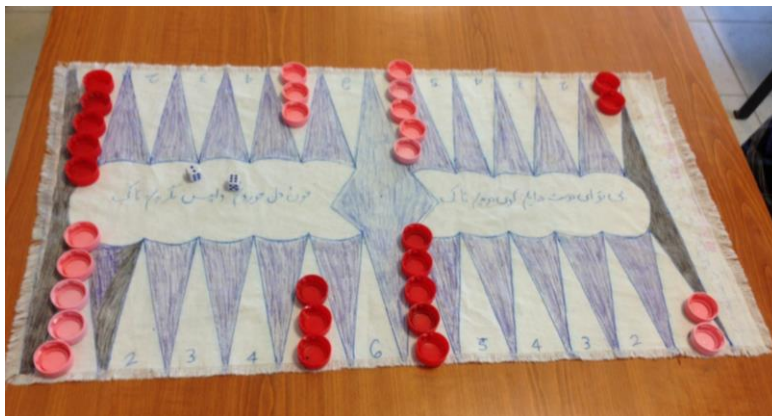
A hatékony egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést azonban jelentősen akadályozza, hogy az egészségügyi személyzet és a menedékkérők között – a Bizottság előző, februári látogatásához hasonlóan – továbbra sincsen közös nyelv.

- Továbbra is javasoljuk, hogy a BÁH biztosítson tolmácsolást az orvosi rendelés idejére.

5. Internet- és telefonhasználat, szabadidős tevékenységek és vásárlás

A fogvatartott menedékkérőknek nyolc számítógép állt a rendelkezésükre, így a látogatás napján fogvatartott menedékkérők létszámát alapul véve kétnaponta egy órát használhatja egy-egy ember az internetet. A B-épület mindhárom szintjén több nyilvános telefonkészülék volt üzemben.

Egyes menedékkérők elmondták, hogy az udvari pingpongasztal használatára nem biztosítanak lehetőséget, ám futball labdát kérésre kapnak. A MŐBEK igazgatójának tájékoztatása szerint a menedékkérők részére a szociális munkások magyar nyelvórákat és kézműves foglalkozásokat tartanak, ám a Bizottság megfigyelőinek az volt a benyomása, hogy erről a menedékkérők nem tudtak.

Két menedékkérő kreatívan rongyból és kupakokból backgammon társasjátékot készített, ami szintén jelzi az elfoglaltság iránti igényt.

A menedékkérők panaszként említették, hogy ugyan az épület mindhárom szintjén van tévészoba, ám két ilyen helyiségben ágyak vannak elhelyezve, és csak egy tévészobát használhatnak a rendeltetésének megfelelő céllal.

- A menedékkérők nyelvi sokszínűsége miatt – az előző látogatásunkhoz hasonlóan – továbbra is javasoljuk, hogy a BÁH bocsásson a menedékkérők rendelkezésére további televíziókészülékeket. Ez csökkentené annak az esélyét, hogy a csatornaválasztás miatt konfliktus alakul ki.
- Javasoljuk, hogy a Hivatal a szabadidő értelmes eltöltésére biztosítson több lehetőséget, ezzel is csökkentve a bezártsággal járó frusztrációt.

A 2016. február 18-i látogatásunkhoz hasonlóan ezúttal is többen jelezték, hogy – a személyzet által bonyolított, a városban található boltban történő – vásárlásnál nem értik pontosan, mi mennyibe került, és mekkora összeget vonnak le a számlájukról. A látogatás végén történt visszajelzésünk során a MŐBEK igazgatója azzal magyarázta a hozzáférhető árlista hiányát, hogy az árak naponta változhatnak.

- Továbbra is javasoljuk, hogy a menedékkérők kapjanak tételesen lebontott számlát minden vásárlás után, valamint javasoljuk, hogy a vásárolható termékek árát írják ki.

Többen jelezték, hogy hiába tudnak venni teát és kávé, forró vízhez nem jutnak ezek elkészítéséhez. Az igazgató tájékoztatása szerint az étkezések alkalmával biztosítják a forró vizet a menedékkérők részére.

- Tekintettel arra, hogy a fogvatartott menedékkérők jelentős részének kultúrájában a teafogyasztás a megszokott, javasoljuk, hogy a Hivatal – a Békéscsabai MÓBEK-hez hasonlóan – biztosítsa annak lehetőségét, hogy a menedékkérők ne csak az étkezések alkalmával fogyaszthassanak kávé és teát.

6. Kísérő nélküli kiskorúak őrizetben

A Bizottság megfigyelői korábbi látogatásukhoz hasonlóan ezúttal is több, magát kiskorúnak valló menedékkérővel találkoztak a kiskunhalasi MÓBEK-ben. A megfigyelők a látogatást záró visszajelzéskor átadták a BÁH részére magukat kiskorúnak valló 13 menedékkérő nevét tartalmazó listát annak érdekében, hogy a kiskorúak törvényi tilalomba ütköző, esetleges fogvatartása minél gyorsabban megszüntethető legyen.

A Bizottság megfigyelőinek több menedékkérő arról számolt be, hogy a Hivaltaltól kapott tájékoztatás szerint 350 eurót kellene fizetniük az életkor megállapítására vonatkozó orvosszakértői vizsgálatért. Egy menedékkérő elmondta, hogy jelezte a Hivatal felé, hogy ő kiskorú, és a megfigyelőknek megmutatta a jelzésére a Hivaltaltól a 106-3-25436/18/2016-M. számú ügyben 2016. július 25-én válaszul kapott hivatalos feljegyzést, mely szerint a menekültügyi hatóság részéről nem merült fel kétely a menedékkérő nagykorúságát illetően. A hivatalos feljegyzés tartalmazta továbbá, hogy saját költségén kezdeményezhet életkor-megállapító vizsgálatot, mely esetben 45.000-65.000 Ft rendőrségi szállítási díjat, valamint 18.352 Ft orvosszakértői díjat köteles fizetni. A menedékkérő arról számolt be, hogy továbbra is jelezte a Hivatalnak, hogy ő kiskorú, majd megmutatta az újabb jelzésére a Hivaltaltól válaszul kapott 2016. augusztus 10-én kelt végzést, mely szerint a Hivatal elrendelte az esetében az életkormeghatározási vizsgálatot. A menedékkérő elmondta, hogy nem fizetett a vizsgálatért. A Bizottság megfigyelői a visszajelzéskor jelezték aggályukat, hogy nem világos a Hivatal jogalkalmazási gyakorlata, amely alapján először jogsértő módon arról tájékoztatják a menedékkérőket, hogy a vizsgálatot saját költségükön kell elvégeztetniük, majd később arról tájékoztatják őket, hogy a vizsgálat díját a – a törvénynek megfelelően – a Hivatal fizeti.

- Javasoljuk, hogy a kiskorúak jogellenes őrizetének elkerülése érdekében a Hivatal a lehető legrövidebb időn belül rendeljen ki orvosszakértőt, és szabadítsa a szakértő által is kiskorúnak minősített kérelmezőket.

Budapest, 2016. augusztus 18.

dr. Pardavi Márta
társelnök
Magyar Helsinki Bizottság